

Sammen for restaurering av vassdrag og våtmark

Av Sara Brækhus Zambon

Sara Brækhus Zambon er rådgiver i Seksjon for vannforvaltning i Miljødirektoratet.

Artikkel basert på innlegg på seminar i Norsk vannforening 9. desember 2015.

Introduksjon

Flere myndigheter samarbeider nå tettere for å få fart på arbeidet med restaurering av vassdrag og våtmarker i Norge. Direktoratgruppen for vann-forskriften har på oppdrag fra departementene etablert en prosjektgruppe som skal sikre nød-vendig samarbeid og koordinering av restaurering, og legge til rette for økt norsk satsing på restaurering. Prosjektgruppen skal konkret bidra til kunnskaps- og erfaringsutveksling, hente hjem kunnskap fra relevante europeiske forsknings-prosjekter og nettverk, og vurdere fremtidige mekanismer for å styrke den felles planleggingen og finansieringen av restaurering der flere myndigheter er involvert. Gruppen blir lokomotivet som skal få fart på restaureringstoget i Norge.

Bakgrunn

Restaurering av vassdrag og våtmarker handler om tiltak for å bidra til å gjenopprette tilstanden fra før inngrepene, eller i det minste avbøte konsekvensene av disse så langt som mulig. Dermed gjenoprettes også systemenes evne til å levere viktige økosystemtjenester.

De siste 20 årene har det vært voksende fokus på vassdragsrestaurering. Dette skyldes flere faktorer:

- Økt fokus på betydningen av naturmangold og økt forståelse av de negative konsekven-

sene av tidligere tiders inngrep i og nedbygging av viktige naturtyper, inkludert vassdrag og våtmarker. Restaurering kan rette opp etter de alvorligste feilgrepene, og gjenskape viktige leveområder og naturlige funksjoner.

- Økt fokus på verdien av vannets økosystemtjenester for drikkevann og sanitær, vanning, vannrensing, flomdemping, karbonlagring i våtmarker, rekreasjon, turisme, folkehelse og livskvalitet. Restaurering kan gjenskape og styrke vassdragenes og våtmarkenes evne til å levere slike samfunnsnyttige økosystemtjenester.
- Økt fokus på livskvalitet og rekreasjon i byer og tettsteder. Stadig større andel av befolkningen bor i byer og ønsker seg attraktive nærområder med grønnstrukturer og vann i nærområdet. Restaurering av vassdrag og våtmarker i og nær byer har vist seg å være et effektivt tiltak for å skape grønnstruktur og trivsel, samtidig som åpne og grønne løsnings gir fordeler for natur i by og overvannshåndtering.
- Økt bevissthet om at de mest alvorlige konsekvensene av klimaendringer handler om vann: tørke og vannmangel, ekstremnedbør og flom, utfordringer med overvann i tettsteder og havnivå ved kysten. Restaurering med remeandring, restaurering av våtmarker og gjenåpning av flomsletter kan styrke vassdragenes evne til å holde på vann, slik at det ved flom blir mindre vann og lavere hastighet på vannet som når sårbare

områder og kritisk infrastruktur. Åpne byvassdrag kan også ha en bedre kapasitet til å håndtere overvann enn lukkede løsninger med begrenset maksimalkapasitet, slik det bl.a. påpekes i [NOU 2015:16 om overvann](#).

Etter at vanddirektivet trådte i kraft i år 2000 med mål om å beskytte, forbedre og gjenopprette vannmiljøet, har gjennomføringen blitt motoren i et akselererende arbeid med restaurering av vassdrag og våtmarker i Europa. Dersom

Figur 1. Befaring ved Teglverksdammen, Oslo. Under bygging og ved åpningen. (Foto: Anders Iversen).

miljømålene om god miljøtilstand skal nås så holder det ikke bare å beskytte og forbedre, man må i noen tilfeller også restaurere viktig vassdragsnatur.

Som del av det europeiske arbeidet er det etablert et europeisk «[network for best practice of river restoration](#)», som arrangerer konferanser for erfaringsutveksling og vedlikeholder databasen «[River Wiki](#)» over gjennomførte restaureringstiltak. To større prosjekter for å styrke kunnskapsgrunnlaget er også gjennomført: «[RESTORE](#)» fra 2010-2013 og «[REFORM](#)» fra 2011-2015. Det er også utarbeidet veiledning om naturlige tiltak for fordrøyning av vann («[Natural Water Retention Measures](#)») som ofte er vann-vinn-tiltak fra vassdragsnatur og flomdemping/klimatilpasning.

Et nordisk Aichi-prosjekt om restaurering har nettopp levert sin rapport til Nordisk Ministerråd, der de peker på at oppnåelse av 15 % restaureringsmålet vil kreve en klar visjon med nasjonale planer og prioriteringer, samt at sektor-integrering og samarbeid er helt nødvendig for å lykkes. [Aichi-målene](#) om restaurering av 15% av forringede økosystemer er også en del av grunnlaget for [St. meld. 14. om Norsk handlingsplan for naturmangfold](#). I meldingen trekkes restau-

tering av myr og forbedring av tilstand i henhold til vannforvaltningsplanen frem som regjeringens viktigste tiltak for å følge opp dette målet.

Om prosjektgruppen

Miljødirektoratet fikk oppdrag fra Klima- og miljødepartementet (KLD) om å opprette og lede en prosjektgruppe for restaurering under direktoratgruppen for vannforskriften våren 2015. Formålet med en slik tverrsektoriell prosjektgruppe er å styrke formidlingen av kunnskap og eksempler for å stimulere til økt fokus/satsing på restaurering i forvaltningen av vassdrag og våtmarker.

Restaureringsprosjektet, som hadde oppstartsmøte desember 2015, består av representanter fra Miljødirektoratet, NVE, Landbruksdirektoratet, Statens Vegvesen, to representanter fra Fylkesmannen, to representanter fra fylkeskommunene, to representanter fra kommunene. Den brede og faglig sterke deltakelsen kommer til å sikre koordinering mellom relevante myndigheter, kunnskapsmiljøer og organisasjoner. Denne tverrsektorielle prosjektgruppen skal sikre koordinering, felles finansiering og samordning av oppdrag/forventinger for å sikre framdrift i restaureringsarbeid nasjonalt.

Figur 2. Stemningsbilde fra restaureringsseminaret 2015 (Foto: Anders Iversen).

Prosjektet kommer til å ha som hovedfokus i tiden fremover å tilrettelegge for informasjonsutveksling basert på gjennomførte prosjekter. Gjennom en systematisk erfaringsinnsamling fremover, som omfatter beskrivelser av både planlegging, mål og resultater, etterundersøkelser og evaluering av metodikk, i tillegg til erfaringer knyttet til hvordan lykkes med koordinering av planer og finansiering, ser man for seg å kunne bygge opp og formidle kunnskap rundt temaet. Erfaringene skal først og fremst samles nasjonalt, men relevant kunnskap og erfaringer skal også hentes inn via europeiske nettverk og konferanser.

De siste seks årene har Miljødirektoratet i samarbeid med NVE og Norsk vannforening arrangert det årlige nasjonale restaureringsseminaret. Fra og med i år kommer restaureringsprosjektet til å være seminar komité og arrangør for årets og fremtidige restaureringsseminarer. Neste seminar er planlagt 30. og 31. august hos Miljødirektoratet i Trondheim. Program og påmeldingsmulighet vil foreligge på www.vannportalen.no og www.vannforeningen.no.